

Tionde roten, tomt 52

Kvarteret Stadskvarnen

Kan det vara denna gård, som beboddes av båtsmannen *Hans Andersson Berg*, om vilken rådhusrättens protokoll den 7.3.1723 meddelar, att han var avviken? Husen stod öde och han hade ingenting lämnat efter sig än en gammal kista, som *Nils Elg* hade tagit till sig. Han var högbåtsman under amiralitetet och förekommer i 1717 års upphandlingslängd tillsammans med sin hustru *Sara Svensdotter*.

Gården ägdes 1725 av avskedade soldaten *Per Sik* och åren 1731–42 av hans änka, som var ”gammal, sjuk och fattig”. Hon ägde endast en åttondels tomt.

Stadstimmerman Lars Bengtsson, som betalade tomtöret 1745–50, avlöstes 1755 av *enrollbåtsmannen Petter Walberg* och denne i sin tur 1760 av *timmermannen Johan Hindrik Fors*.

I ett brev till magistraten förklarade timmergesällen *Johan Hindrik Fors* 1761, att han träget hade arbetat i trettio år i ”tyska orterna” och Göteborg. Han hade medelst ”dryg ålders tilltagande” märkt, att krafterna hade förminskats, så att han inte längre orkade arbeta som försvarlig gesäll. Han ville därför bli antagen som timmermästare, eftersom han ägde en liten fastighet och därför inte kunde lämna staden. *Johan Gottfrid HERNICKE* och *Johan Anders REUSE* hävdade, att han borde förete sina lärobrev (EIIb:100, 24.4.1761).

På avviken timmermästaren *Johan Hindrik Fors* hustrus begäran utauktionerades den 25.2.1773 deras på *Kvarnberget* belägna gård, värderad till 700 d smt, till *soldatänkan Catarina Wallerstedt* för 583 d smt.

En *soldat Mischoff* betalade tomtöret för gården 1775. 1777–80 hade han ersatts av skrädaregesällen *C G Ekstedt* men 1780 omtalas det, att gården tillhörde verktygssmeden *Joh. (eg. Gottfrid) Zehler*, som efter någon tid avyttrade halva gården till *båtekarlen Anders Lieberg*.

I december 1768 framvisade den avskedade soldaten *verktygssmedgesällen Gottfrid Zehler* sina meriter för magistraten. Han hade lärt professionen av sin fader i Berlin, som många andra hade han varit tvungen att antaga krigstjänst, varunder han blev fången och kom sedan hit till Sverige och antog tjänst vid Hessensteinska regementet på sex år. Han begärde nu burskap och mästerskap. Han bifogade intyg från ett flertal åldermän i olika hantverksskrån. *Skomakare Wettling* attesterade, att *Zehler* visat prov på att av järn och stål kunna tillverka alla de persedlar som tänger, raspar, hamrar, knivar, sylar och annat, som behövdes i yrket. Också *Petter Hagelberg*, *Lorentz Geppert skomakare* och *Olof Kruse* intygade, att de av *Gottfrid Zehler* tillverkade verktygen var av samma godhet som de ”tyska eller Smalkaldiska”, som tidigare hade importerats men nu hade förbjudits. De påstod, att klensmedsmästarna icke gärna befattade sig med sådant arbete. ”Ty blifwer denne Zeller af oss hos högädle vederbörande herrar på det bästa rekommenderad”.

För *snickare von der Heide* hade *Zehler* visat prov på ”hammare, tång, sågar, filar, raspar, hoggjern, höfweljern, skrobb och slättjern, rubangs- och fribangsjern samt vad slags kjäl (?) höfweljern, som brukas som snickarredskap”. Även *sadelmakarna Anders Edberg*, *Johan Fock* och *Hans Törnvall* rekommenderade *Zehler* för arbeten, som klensmedsmästarna icke gärna åtog sig: ”hamrar, tänger, hand- och verkknivar, bandknivar, huggpipor, större och mindre sylspett av alla sorter, räckejärn, ritjärn, billadexel och sågar”.

Men klensmedsämberet tvivlade på att Zehler hade varit gesäll. De påstod, att åldermännen i de citerade ämbetena hade nekat till att ha skrivit intygen, vilket Zehler fann ”anstöteligt”

Någon sådan enskild profession som verktygssmed fanns inte enligt *Ungert Bergström*.

Men Gottfrid Zehler fick burskap den 16.5.1770. Den 9.10.1783 pantsatte Gottfrid Zehler sin gård på Kvarnberget till *Olof Bronander* för en skuld på 300 rdr specie. Se också 3.86 1775.

På grund av böter som kämnärsrätten hade utdömt den 5.9.1786 utauktionerades den 22.3.1787 verktygssmeden Mäster Gottfrid Zehlers på Kvarnberget intill båtekarlen Anders Liebergs fastighet belägna hus och gård. Den hade värderats till 900 d smt och inropades av herr *N. N. Korshard* för *betjänten Anders Svenssons* räkning för 1 550 d smt eller 315 rdr. Båtekarlen Lieberg ägde ännu halva gården. Vid branden 1793 sades Liebergs änka äga en tredjedel av gården. Hälften (1793 $\frac{2}{3}$) av gården ägdes 1790 av *bonden Sven Andersson*. Båda ägarnas andelar hade 1800 blivit underskulden Magnus Claessons ödetomt.